Physiography of India

భారతదేశం ప్రపంచంలోని పురాతన మరియు అత్యంత అభివృద్ధి చెందిన నాగరికతలలో ఒకటి, మరియు దీనికి ఒక విలక్షణమైన సంస్కృతి ఉంది. ఉత్తరాన మంచుతో కప్పబడిన హిమాలయాల నుండి దక్షిణాన ఎండతో తడిసిన సముద్రతీర సమాజాలు మరియు నైరుతి తీరంలో తేమతో కూడిన ఉష్ణమండల అడవుల వరకు ఇది చేరుకుంటుంది. దీని తూర్పున పచ్చని బ్రహ్మపుత్ర నది, పశ్చిమాన థార్ ఎడారి ఉన్నాయి.

భారత ప్రధాన భూభాగం పొడవు 8°4' మరియు 37°6' ఉత్తర (అక్షాంశాలు) మధ్య ఉంది. అదేవిధంగా, వెడల్పు 68°7' తూర్పు మరియు 97°25' తూర్పు (రేఖాంశాలు) మధ్య ఉంటుంది. దీని ఫలితంగా తూర్పు-పడమర విస్తరణ 2933 కిలోమీటర్లు, ఉత్తర-దక్షిణ విస్తరణ 3214 కిలోమీటర్లు.

కర్కాటక రేఖ భారతదేశాన్ని ఉత్తర భారతదేశం మరియు దక్షిణ భారతదేశం అని రెండు సమాన విభాగాలుగా విభజిస్తుంది, ఇది 23°30' ఉత్తర అక్షాంశం వద్ద ఉంది. ఎనిమిది భారతీయ రాష్ట్రాలు గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్, ఛత్తీస్గఢ్, జార్ఖండ్, పశ్చిమ బెంగాల్, త్రిపుర మరియు మిజోరాం కర్కాటక రేఖ వెంబడి ఉన్నాయి.

దేశంలోని పశ్చిమ, తూర్పు ప్రాంతాల మధ్య రేఖాంశంలో 30 డిగ్రీల వ్యత్యాసం కారణంగా సుమారు రెండు గంటల వ్యత్యాసం ఉంటుంది. దేశం నడిబొడ్డున, 82°30' తూర్పు రేఖాంశంలో స్టాండర్డ్ మెరిడియన్ ఉంది. ఇండియన్ స్టాండర్డ్ టైమ్ (GMT కంటే 5.5 గంటల ముందు) స్థాపించబడింది. స్టాండర్డ్ మెరిడియన్ ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని మీర్జాపూర్ గుండా అలహాబాద్ కు దగ్గరగా ప్రయాణిస్తుంది.

భారతదేశంలోని ప్రధాన భౌగోళిక స్వరూప విభాగాలు ఏమిటి?

భారతదేశం భౌతికంగా విభిన్నమైన దేశం. దేశం యొక్క విభిన్న భౌతిక లక్షణాల ఆధారంగా భారతదేశం ఆరు భౌగోళిక స్వరూప విభాగాలను కలిగి ఉంది:

- ఉత్తర మరియు ఈశాన్య పర్వతం
- ఉత్తర మైదానం
- ద్వీపకల్ప పీఠభూమి
- భారతీయ ఎడారి
- తీర మైదానాలు
- దీవులు/ద్వీపాలు

Adda247 APP

భారతదేశ భౌగోళిక విభాగాలు

ఉత్తర మరియు ఈశాన్య పర్వతాల నిర్మాణం

విస్తారమైన హిమాలయాలు సాధారణంగా వాయవ్యం నుండి నైరుతి (వాయవ్య ప్రాంతంలో) వైపు కేంద్రీకృతమై ఉంటాయి. ఉత్తర-దక్షిణ దిశలో, హిమాలయాలు నాగాలాండ్, మణిపూర్ మరియు మిజోరాంలలో కనిపిస్తాయి. హిమాలయాలు భౌగోళిక, శీతోష్ణస్థితి, హైడ్రోలాజికల్ మరియు సాంస్కృతిక విభజనకు మూలం. హిమాలయాల ఉపవిభాగాలు:

Physiography of India

- కాశ్మీర్ హిమాలయాలు: కారాకోరం, లడఖ్, జస్కర్, పిర్ పంజల్ లోని పర్వత శ్రేణులు. గ్రేటర్ హిమాలయాలు మరియు కారాకోరం శ్రేణుల మధ్య, కాశ్మీర్ హిమాలయాల ఉత్తర భాగం చల్లని ఎడారి. ఎత్తైన హిమాలయాలు, పిర్ పంజల్, దాల్ సరస్సుల మధ్య కాశ్మీర్ లోయ ఉంది. కాశ్మీర్ లోయలో జఫ్రాన్ రకం కుంకుమపువ్వును పండించడానికి అనువైన కరేవా నిర్మాణాలు ఉన్నాయి. దాల్ మరియు వులార్ సరస్సులు కాశ్మీర్ హిమాలయాలలో ఉన్న మంచినీటి సరస్సులు.
- రెండు ఉప్పునీటి సరస్సులు ఉన్నాయి: పాంగాంగ్ త్సో మరియు త్సో మోరిరి. హిమాలయాల్లోని ఈ ప్రాంతం గుండా జీలం, చీనాబ్ నదులు ప్రవహిస్తాయి.
- హిమాచల్ మరియు ఉత్తరాంచల్ హిమాలయాలు: సింధు మరియు గంగా నదీ వ్యవస్థలు హిమాలయాల ప్రాంతాన్ని వరుసగా పశ్చిమ మరియు తూర్పున రావి మరియు కాళీ నదుల మధ్య ప్రవహిస్తాయి. లాహుల్ మరియు స్పితి యొక్క స్పితి ఉపవిభాగంలో, హిమాలయాల ఉత్తర భాగం లడఖ్ శీతల ఎడారి యొక్క పొడిగింపుగా ఉంది. ఉత్తరం నుండి దక్షిణం వరకు, ఇది గ్రేట్ హిమాలయాలు, హిమాలయాలు మరియు షివాలిక్ శ్రేణితో రూపొందించబడింది, దీనిని హిమాచల్ ప్రదేశ్లో ధోలాధర్ మరియు ఉత్తరాఖండ్లోని నాగ్తిభా అని పిలుస్తారు. హిమాలయాలలోని ఈ ప్రాంతం "డన్ నిర్మాణాలు" మరియు "షివాలిక్ నిర్మాణాలకు" ప్రసిద్ధి చెందింది. మొత్తం ఐదు ప్రయాగ క్షేత్రాల స్థానం ఇక్కడ ఉంది:
- డార్జిలింగ్ మరియు సిక్కిం హిమాలయాలు: ఇది పశ్చిమాన నేపాల్ మరియు తూర్పున భూటాన్ హిమాలయాలతో రూపొందించబడింది. నిరాడంబరంగా ఉన్నప్పటికీ, ఈ భాగం ముఖ్యమైనది. టిస్టా ఈ ప్రాంతంలో వేగంగా కదులుతున్న నది. లోతైన లోయలు మరియు కంచన్ జంగా శిఖరం (కంచన్ గిరి). ఎత్తైన ప్రదేశాల్లో లెప్చా తెగలు. షివాలిక్ నిర్మాణాలు ఈ ప్రాంతంలో లేవు, ఇది దాని నిర్వచించే లక్షణం. వాటి స్థానంలో, తేయాకు తోటల పెరుగుదలకు సహాయపడే "దువార్ నిర్మాణాలు" ఉన్నాయి.
- అరుణాచల్ హిమాలయాలు: షివాలిక్ నిర్మాణాలు లేవు. తూర్పు భూటాన్ లోని హిమాలయాలు తూర్పు దిశలో దిఫు పాస్ వరకు ఉన్నాయి. పర్వత శ్రేణులు నైరుతి నుండి ఈశాన్యం వరకు నడుస్తాయి. కాంగ్టు, నామ్చా బర్వా వంటి పర్వత శిఖరాలు ముఖ్యమైనవి. బ్రహ్మపుత్ర నామ్చా బర్వాను దాటి ఇరుకైన లోయలో కొనసాగుతుంది. స్థానిక సమూహాలు ఈ ప్రాంతం యొక్క పుష్కలమైన జీవవైవిధ్యాన్ని పరిరక్షించాయి. కఠినమైన భౌగోళిక పరిస్థితుల కారణంగా లోయల మధ్య రవాణా సంబంధాలు లేవు. అరుణాచల్, అస్సాంల మధ్య సరిహద్దు వెంబడి ఉన్న దువార్ ప్రాంతంలో ఎక్కువ పరిచయాలు జరుగుతాయి.

ఉత్తర మైదానాలు

సింధూ, గంగ, బ్రహ్మపుత్ర నదుల్లో ఒండ్రుమట్టి నిక్షేపాలు ఏర్పడ్డాయి. తూర్పు నుండి పడమరకు, భారతీయ నైసర్గిక స్వరూపంలో ఉత్తర మైదానాలు 3200 కి.మీ. ఉపరితలానికి 2000 కిలోమీటర్ల లోతు వరకు ఒండ్రుమట్టి నిక్షేపాలు కనిపిస్తాయి.

భాబర్ (వాలు విచ్ఛిన్నం వద్ద షివాలిక్ పర్వతాలకు సమాంతరంగా ఉన్న ఇరుకైన బెల్ట్), తరాయ్ (భాబర్ కు దక్షిణంగా ఉంది, స్పష్టంగా గుర్తించబడిన కాలువ లేకుండా తిరిగి ఉద్భవిస్తుంది, ఈ ప్రాంతం సహజ వృక్షసంపద యొక్క పచ్చని పెరుగుదలను కలిగి ఉంది), మరియు ఒండ్రు మైదానాలు (తరాయ్ కు దక్షిణాన ఉంది, ఇసుక కడ్డీలు, మియాండర్లు వంటి ఫ్లోవియల్ కోత మరియు నిక్షేప భూరూపాల పరిపక్వ దశ). ఖాదర్ మరియు భంగర్ దీని రెండు విభాగాలు.

ద్వీపకల్ప పీఠభూమి

భారతదేశం యొక్క పురాతన మరియు అత్యంత స్థిరమైన ఖండం, తూర్పు వైపు సాధారణ వంపు కలిగి ఉంది. టోర్స్, బ్లాక్ పర్వతాలు, చీలిక లోయలు, స్పర్స్, బేర్ రాతి నిర్మాణాలు, హంప్బ్యాక్డ్ కొండల శ్రేణి మరియు నీటి నిల్వకు సహజ స్థానాన్ని అందించే గోడ లాంటి క్వార్ట్జైట్ డైక్లు ముఖ్యమైన భౌగోళిక లక్షణాలు. పశ్చిమ, ఉత్తర ప్రాంతాలలో నల్లని ధూళి యొక్క సంభవం స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ద్వీపకల్ప పీఠభూమి పశ్చిమాన జైసల్మేర్ వరకు కొనసాగుతుంది, ఇక్కడ ఇది బార్చన్స్, లేదా అర్ధచంద్రాకారపు ఇసుక దిబ్బలు మరియు పొడవైన ఇసుక రేఖలతో కప్పబడి ఉంది. పాలరాతి, స్లేట్, గ్నెయిస్ మొదలైన రూపాంతర శిలలు ఏర్పడటం ద్వారా, రూపాంతర గొలుసు చరిత్రను నిర్ణయించవచ్చు. దక్కన్ పీఠభూమి, మధ్య హైలాండ్స్ మరియు ఈశాన్య పీఠభూమి ద్వీపకల్ప పీఠభూమి యొక్క మూడు విభాగాలు.

- సెంట్రల్ హైలాండ్స్: నర్మదా నది నుండి ఉత్తర మైదానాల వరకు విస్తరించి ఉంది మరియు దక్షిణాన సత్పురా పర్వతశ్రేణులు మరియు పశ్చిమాన అరవళిలు సరిహద్దులుగా ఉన్నాయి. మధ్య పర్వతప్రాంతాలలో మాల్వా మరియు ఛోటానాగ్పూర్ పీఠభూములు ఉన్నాయి. రాజ్ మహల్ కొండలు సెంట్రల్ హైలాండ్స్ యొక్క తూర్పు విస్తరణను కలిగి ఉన్నాయి.
- దక్కన్ పీఠభూమి: ఒక లోపం దీనిని చోటా నాగపూర్ పీఠభూమి నుండి వేరు చేస్తుంది. దక్కన్ పీఠభూమి యొక్క నల్లమట్టి ప్రాంతం, దీనిని సృష్టించిన అగ్నిపర్వత కార్యకలాపాల కారణంగా కొన్నిసార్లు దక్కన్ ట్రాప్ అని పిలువబడుతుంది, దీనిని పత్తి మరియు చెరకు పెరుగుదలకు ఉపయోగిస్తారు. పశ్చిమ, తూర్పు కనుమలు రెండూ ఉన్నాయి. నీలగిరి కొండల వద్ద, రెండు ఘాట్లు కలుస్తాయి.
- ఈశాన్య పీఠభూమి: సారాంశంలో ఇది ద్వీపకల్ప పీఠభూమి విస్తరణ. ఇది మేఘాలయ మరియు కర్బి ఆంగ్లాంగ్ యొక్క పీఠభూములను కలిగి ఉంది, ఇవి ప్రధాన బ్లాక్ నుండి కట్ చేయబడ్డాయి. మేఘాలయ పీఠభూమిలో మూడు ప్రాంతాలు ఉన్నాయి: గారో, ఖాసీ మరియు జైంతియా కొండలు. మేఘాలయ పీఠభూమి అత్యధిక వర్షపాతాన్ని పొందుతుంది మరియు కొనసాగుతున్న వృక్షసంపదను కలిగి ఉండదు. ఇందులో పుష్కలమైన ఖనిజ వనరులు కూడా ఉన్నాయి ..

తీర మైదానాలు

అరేబియా సముద్రం మరియు బంగాళాఖాతం రెండూ భారతదేశ తీర మైదానాలకు సమాంతరంగా ఉన్నాయి. ఇది స్థానం మరియు క్రియాశీల భౌగోళిక ప్రక్రియల ఆధారంగా పశ్చిమ మరియు తూర్పు తీర మైదానాల మధ్య వేరు చేయబడుతుంది.

పశ్చిమ తీర మైదానం: కచ్ లోని రాన్ నుండి కన్యాకుమారి వరకు విస్తరించి ఉంది. ఇందులో నాలుగు విభాగాలు ఉన్నాయి.

- గుజరాత్ లోని కచ్ మరియు కతియావార్ తీరం
- మహారాష్ట్రలోని కొంకణ్ తీరం
- కర్ణాటకలో గోవా తీరం..
- కేరళలోని మలబార్ తీరం

పశ్చిమ తీరం ఉత్తరం, దక్షిణం వైపు విస్తరించినా మధ్యలో ఇరుకుగా ఉంటుంది. పశ్చిమ తీర నదులు డెల్టాలుగా ఏర్పడవు.

తూర్పు తీర మైదానం: బంగాళాఖాతం వెంబడి ఇది విస్తరించి ఉంది. తూర్పు ప్రతిరూపం దీని కంటే ఇరుకైనది. ఇది అభివృద్ధి చెందుతున్న తీర మైదానం కాబట్టి చాలా నౌకాశ్రయాలు మరియు నౌకాశ్రయాలు లేవు. మహానది, గోదావరి, కృష్ణా, కావేరి నదుల్లో బాగా స్థిరపడిన డెల్టాలు ఉన్నాయి. సముద్రంలో 500 కిలోమీటర్ల వరకు ఖండాంతర షెల్ఫ్ చేరుతుంది.

భారతదేశంలోని ద్వీపాలు

భారతదేశ భౌగోళిక స్వరూపంలో రెండు ముఖ్యమైన ద్వీప సమూహాలు ఉన్నాయి. ఇవి అరేబియా సముద్రం, బంగాళాఖాతంలో ఉన్నాయి. బంగాళాఖాతంలో భాగమైన అండమాన్ నికోబార్ దీవుల సమూహంలో 204 ద్వీపాలు ఉన్నాయి. "టెన్ డిగ్రీ ఛానల్" అండమాన్ దీవులను వరుసగా ఉత్తరం మరియు దక్షిణంలో ఉన్న నికోబార్ ద్వీపాల నుండి విభజిస్తుంది. ఈ ద్వీపాల తీరప్రాంతాలలో పగడపు దిబ్బలు మరియు అందమైన బీచ్లు ఉన్నాయి.

ఇవి భూమధ్యరేఖ రకానికి చెందిన వృక్షసంపదను కలిగి ఉంటాయి. లక్షద్వీప్, మినికోయ్ దీవులు అరేబియా సముద్ర సమూహంలో భాగాలు. మలబార్ తీరం వారు ఉన్న ప్రదేశానికి చాలా దూరంలో లేదు. ఇవి పూర్తిగా పగడపు నిక్షేపాల నుండి నిర్మించబడ్డాయి. 43 ద్వీపాలలో మినికోయ్ అతిపెద్దది.

- బంగాళాఖాతం ద్వీప సమూహాలు: బంగాళాఖాతం ద్వీప సమూహాలలో సుమారు 572 ద్వీపాలు మరియు ద్వీపాలు ఉన్నాయి. ఇవి ప్రాథమికంగా 6°N మరియు 14°N మరియు 92°E మరియు 94°E మధ్య ఉంటాయి. రిచీ ద్వీపసమూహం మరియు లాబ్రింత్ ద్వీపం రెండు ప్రధాన ద్వీప సమూహాలు. ఉత్తరాన అండమాన్ మరియు దక్షిణాన నికోబార్ మొత్తం ద్వీపాల సమూహంలో రెండు ప్రధాన విభాగాలుగా ఉన్నాయి. 10° ఛానల్ అని పిలువబడే ఒక నీటి వస్తువు వాటిని వేరు చేస్తుంది.
- అరేబియా సముద్ర ద్వీపాలు: లక్షద్వీప్, మినికోయ్ దీవులు అరేబియా సముద్రంలో ఉన్నాయి. ఇవి 8°N మరియు 12°N మరియు 71°E మరియు 74°E అక్షాంశాల మధ్య వ్యాపించి ఉన్నాయి. ఈ దీవులు కేరళ తీరానికి 280 నుంచి 480 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్నాయి. ద్వీప గొలుసు మొత్తం పగడపు నిక్షేపాలతో రూపొందించబడింది. సుమారు 36 ద్వీపాలు ఉన్నాయి, వాటిలో 11 ద్వీపాలు జనాభా కలిగి ఉన్నాయి. అతిపెద్ద ద్వీపమైన మినికోయ్ ఉపరితల వైశాల్యం 453 చ.కి.మీ. 11° కాలువ మొత్తం ద్వీపాల సేకరణను సుమారుగా విభజిస్తుంది, దీనికి ఉత్తరాన అమిని ద్వీపం మరియు దక్షిణాన కాననూర్ ద్వీపం ఉన్నాయి.

భారతదేశ భౌగోళిక స్వరూపం ప్రాముఖ్యత

- మడత పర్వతాలు కాశ్మీర్ నుండి అరుణాచల్ ప్రదేశ్ వరకు విస్తరించి ఉన్న ఉత్తరాన గొప్ప పర్వత గోడను ఏర్పరుస్తాయి. వాటి వెడల్పు 230 మరియు 400 కిలోమీటర్ల మధ్య ఉంటుంది మరియు వాటి పొడవు సుమారు 2,500 కిలోమీటర్లు. ఒండ్రు నేలల కారణంగా లోతట్టు ప్రాంతాలు వాటి సంతానోత్పత్తికి ప్రసిద్ధి చెందాయి, హిమాలయాలు మధ్య ఆసియా నుండి వచ్చే శీతల కెరటాల నుండి దేశాన్ని రక్షించాయి.
- హిమాలయాలకు దక్షిణాన గ్రేట్ నార్తర్న్ మైదానం ఉంది, ఇది పశ్చిమాన పంజాబ్ మైదానం నుండి తూర్పున బ్రహ్మపుత్ర లోయ వరకు నడుస్తుంది. ఉత్తర మైదానాలు సారవంతమైన నేల, మితమైన ఉష్ణోగ్రతలు, రోడ్లు మరియు రైలు మార్గాల నిర్మాణానికి దోహదపడే స్థాయి స్థలాకృతి మరియు నెమ్మదిగా కదిలే నదులతో నదీతీర ప్రాంతం. ఈ అంశాలన్నీ కలిసి ఈ అంశాన్ని కీలకం చేస్తాయి.
- ఉత్తరాన మధ్య పర్వత ప్రాంతాలు మరియు దక్షిణాన దక్కన్ పీఠభూమితో ద్వీపకల్ప పీఠభూమి భారత ఉపఖండం యొక్క పురాతన నిర్మాణం. పీఠభూమి ప్రాంతం ఖనిజాలు మరియు ఇతర వనరులతో సమృద్ధిగా ఉంది. పశ్చిమ మరియు తూర్పు తీర మైదానాలు వరుసగా పశ్చిమ మరియు తూర్పు కనుమల వెంట విస్తరించిన ఇరుకైన తీర ప్రాంతాలు.

- ఇవి ముఖ్యమైన ఓడరేవులకు కీలకమైన భూభాగాలుగా పనిచేస్తాయి. దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధి ఈ ఓడరేవులపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇవి దేశీయ, విదేశీ వాణిజ్యానికి కేంద్ర బిందువులుగా పనిచేస్తాయి. వరి కాకుండా, భారతీయ తీర మైదానాలలోని అనేక ప్రాంతాలలో కనిపించే సంపన్నమైన, సారవంతమైన నేలపై వివిధ రకాల పంటలను పండిస్తారు. ప్రధాన భూభాగంతో పాటు, భారతదేశంలో అండమాన్ మరియు నికోబార్ ద్వీపం మరియు లక్షద్వీప్ ద్వీపం అనే రెండు ద్వీపాలు కూడా ఉన్నాయి.
- భారత్ తన ద్వీప భూభాగం కారణంగా చోక్ పాయింట్లను రక్షించుకోగలుగుతోంది. భారత జలాల్లో, ఈ ద్వీపాలలో సైనిక దళాలు ఉండటం వల్ల సముద్రపు దొంగల దాడులను నిరోధించవచ్చు. భారతదేశ సముద్ర ఆస్తుల భద్రతను పెంచడానికి ఇతర నావికాదళాలతో సహకార విన్యాసాల కోసం ఈ ద్వీపాలను ఉపయోగిస్తారు.

Read More:	
భారతదేశంలోని ఉష్ణమండల సతత హరిత అడవులు	వ్యవసాయ చట్టాలు 2020
సౌర వ్యవస్థ	భారతదేశంలో పీఠభూములు
భారతదేశంలో రాష్ట్రాల వారీగా ఖనిజ ఉత్పత్తి జాబితా	భారతదేశంలోని అన్ని వ్యవసాయ విప్లవాల జాబితా 1960-2023
భారతదేశం యొక్క వాతావరణం	భారతదేశంలో వరదలు
భారతీయ రుతుపవనాలు	తుఫానులు మరియు ఉష్ణమండల తుఫానులు
భారతదేశంలోని మడ అడవులు	భారతదేశంలోని నేలలు రకాలు
భారత దేశ రాష్ట్రాల అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాలు	శిలలు రకాలు మరియు లక్షణాలు
కుండపోత వర్షం – కారణాలు మరియు ప్రభావాలు	ఎండోజెనిక్ Vs ఎక్సోజెనిక్ ఫోర్సెస్
భారతదేశ నీటి పారుదల వ్యవస్థ	భారతదేశంలో ఇనుప ఖనిజం